

Yumurtalık İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmen Gelişim Programı

NİSAN Ayı Raporu

KONU: PEYGAMBERİMİZİN HAYATI DERSİNİN ÖĞRETİMİNDE TEMEL İLKELER, ÖĞRETİM METOTLARI VE MATERYALLERİN HAZIRLANMASI VE KULLANIMI

Peygamberler, insanoğlunun eğitim-öğretim ihtiyacına cevap vermek üzere görevlendirilmiş ve insanlar arasından seçilmiş elçilerdir. Bu görevlendirmenin son halkası olan Hz. Muhammet'in (s.a.) yaşamı ve davranış modelleri, insanın eğitimi ve öğretimine dair birçok örnekle doludur. Onun sözleri, fiilleri, yaşam biçimi, ahlakı, değer yüklü uygulamaları, insan ilişkileri, toplumsal hayattaki duruşu ve diğerine olan bakış açısı, İslam dininin eğitim-öğretim ilkeleri ve metotlarının genel özellikleri hakkında bilgi sunar. Eğitimde ferdi farklılıklar, tedricilik, zamanlama, somuttan-soyuta ilkesi, sevgi ilkesi, anlatma metodu, soru cevap metodu, örnek verme metodu, tartışma metodu gibi modern dönemde eğitim bilimlerinin bize sunduğu prensip ve metotların birçoğunun örnek pratiklerini Hz. Peygamber'in hayatında gözlemleyebilmek mümkündür. Bu çerçevede Hz. Peygamber'in hayatını bahsi geçen yönleriyle incelemek, hem onun yüce şahsiyeti ve eğitimci kimliği hakkında tanıcı olacak hem de günümüz din eğitimcilerine muhataplarıyla ilişkilerinde rehberlik yapacaktır.

İnsanlık kadar köklü olan peygamberlik kurumu Allah'ın (c.c), kullarıyla başlattığı iletişiminin temel unsurlarından biri olup insanoğlunun eğitilmesi faaliyetinde önemli bir konumdadır. Zira insan, yaratılışı itibariyle başkalarının yardımına, öğrenmeye ve eğitim almaya ihtiyaç duyacak bir şekilde var edilmiştir. Doğuştan fitratıyla bağlantılı olarak birtakım özellik ve kabiliyetlere sahip olsa da son tahlilde ona şekil veren eğitim ve öğretimdir. Bu durum, yaratıcısını tanıma, O'nun emir ve yasaklarını bilme, bu emir ve yasaklara karşı nasıl hareket edeceğini anlayıp bu anlayışı hayata geçirme hususunda daha da belirgin hale gelir. Bu ihtiyaca cevap verebilmek ancak bir öğretmen ve kılavuzun varlığıyla mümkün olabilir.¹ Hiç şüphesiz insanlık için seçilmiş en mükemmel eğitimciler, karşılaşılabilecek problemleri çözüme kavuşturmada en yetkin kişiler peygamberlerdir.² Bu sebeple yüce yaratıcı, peygamberlik kurumunun üyelerini insanlar arasından tespit etmiş, seçtiklerini peygamberlik makamına layık görmüştür. Bu kutlu silsilenin son halkası ise Hz. Muhammet'tir (s.a) (Ahzab, 40). Onu, eğitimci özellikleriyle bize tanıtan başta Kur'an-ı Kerim olmak üzere kendi yaşantısı, uygulamaları ve sözleridir. Buradan hareketle Hz. Peygamber'i (s.a) eğitimci yönleri ve eğitim-öğretime dair pratikleriyle tanıtmaya çalışacağımız bu makalemizde konuyu öncelikle ayetlerdeki referanslarıyla ele alacağız. Daha sonra Hz. Peygamber'in (s.a) örnek yaşantısındaki eğitim-öğretime dair ilke, metot ve uygulamalara temas edeceğiz. Bu noktada şu hususa işaret etmek yerinde olacaktır: Modern pedagoji ve eğitim bilimlerinin ayrı birer disiplin olarak bize sunduğu ilke ve metotların Hz. Peygamber (s.a) zamanında birer bilimsel disiplin anlamında var olmadığı bir gerçektir. Bu disiplinler zamanla ortaya çıkıp sistemleşmiştir. Bu nedenle kanaatimizce, Hz. Peygamber'in (s.a) eğitim-öğretime dair uygulamalarını modern pedagoji ve eğitim bilimlerinin verileriyle bire bir örtüştürme çabası içerisine girip birini diğerine onaylatma gayreti içinde hatalı olacaktır. Bize göre en doğru olan, Hz. Peygamber'in (s.a) örnek uygulamalarının modern pedagoji ve eğitim bilimlerinin bize sunduğu bilgilerle benzerlik arz eden yönlerine vurgu

yapmaktır. Bu sayede adı geçen disiplinler sistematikolarak ortaya çıkmadan önce bu disiplinlere konu olan benzer ilke ve metotların, insanlığın ve peygamberlerin ortak mirası olarak hayat bulduğu gerçeğine ulaşılabacaktır.

Kur'an-ı Kerim'e göre Hz. Peygamber (s.a), bütün insanlığı karanlıktan aydınlığa çıkarmakla görevlendirilmiş (İbrahim, 1); apaçık uyarıcı (A'raf, 184), müjdeci (Ahzab, 45; Sebe, 28), öğüt verici (En'am, 70; Kâf, 45), insanların problemlerini çözücü (şahit) (Bakara, 143), üzerlerindeki prangaları kaldırıp onları özgürlüklerine kavuşturucu olarak gönderilmiştir (A'raf, 157). O, eğitim-öğretime dair bütün faaliyetlerini Kur'an vasıtasıyla, onun rehberliğinde gerçekleştirmiş (Furkan, 52), her daim fitrat kanununu dikkate almış (Rûm, 30), konuları tartışırken doğru bilgi ve delilin hakemliğine sınımsız sarılmış (Bakara, 111; Neml, 64), bilgiye dair en ufak bir kısıntıyı bile dikkate alacağını muhataplarına ilan etmiştir (Ahkaf, 4). Tebliğ sürecinin tamamında görevine ve öğrencilerine düşkün bir eğitimci portresi çizmiş (Tevbe, 128; Kehf, 6; Şuara, 3), öğrencilerine her daim doğru düşünme sanatını öğretmiş (Nahl, 44), iyiliği emredip kötülükten sakındırmış (A'raf, 157), insanlara helal ve haramı öğretmiştir (A'raf, 157). Hayatı boyunca çalışkan olup hiçbir zaman gevşekliğe yer vermemiş (İnşirah, 7), inkârcılara mühlet tanıyıp sabretmiş (Tûr, 48; İnsan, 24), din adına konuşurken her daim Kur'an'a dayanmış (Hakka, 44-47), Kur'an-ı Kerim ona kolaylaştırılmış (Meryem, 97), bilgiye olan düşkünlüğünü dualarına konu edinmiş, ilmini artırmasını Allah'tan (c.c) talep etmiştir (Ta Ha, 114). Öğretisinde bilgilendirme ve hür irade vazgeçilmez bir konumda olup bilgisizliği ve bilmeden konuşmayı yermiştir⁷ (A'raf, 28; Ahkaf, 23). Bütün bu hususlar Hz. Peygamber'in (s.a) eğitimci yönlerine işaret eden Kur'âni referanslardan sadece bir kısmını oluşturmaktadır olup onun eğitimci tarafını ortaya koymak hususunda önemli ve yeterlidir.⁸ Hz. Peygamber, (s.a) bizzat kendi diliyle de eğitici ve öğretici olarak gönderildiğini ifade etmiş,⁹ zorlaştırıcı değil kolaylaştırıcı bir eğitici olduğunu özellikle vurgulamıştır.¹⁰ Sahabe de Hz. Peygamber'i (s.a) eğitimci vasfıyla sıkça anmış, kendisinden daha güzel ve daha şefkatli bir eğitici görmediklerini çeşitli vesilelerle dile getirmişlerdir.

Hz. Peygamber'in (s.a) eğitim ve öğretime dair faaliyetlerini geniş bir çerçevede düşünmek gerekir. Çünkü o, sadece belirli kişilere veya özel bir gruba ders veren klasik bir eğitimci değildir. Bunun çok ötesinde toplumda her yaşta, her kesiminden insanla muhatap olmuştur. Böylesine geniş, farklı unsurları ve renkleri ihtiva eden bir çevreyle karşı karşıya olsa da Hz. Peygamber'in (s.a) eğitim-öğretimle ilgili uygulamalarının tamamının pedagojik esaslara dayandığını net olarak söylemek mümkündür. Bu doğrultuda Hz. Peygamber'in (s.a) eğitim-öğretim esnasında dikkate aldığı bazı önemli ilkeler ile kullandığı bazı metotları ele almak, onun eğitim anlayışını daha iyi anlama ve anlamlandırma hususunda bize ışık tutacaktır.

Muhittin YILDIZ

İlçe Milli Eğitim Müdür V.